

Aleg 254

Sprawozdanie

Komisji bankowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego w przedmiocie krajowej centralnej Kasy dla Spółek rolniczych.

Wysoki Sejmie!

Sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowej centralnej Kasie pozostaje w ścisłym związku z kredytową akcją kłęskową i dlatego na wnioski tem sprawozdaniem objęte powołuje się Wydział krajowy w swoim sprawozdaniu o kłęskach elementarnych.

Uznaje mianowicie Wydział krajowy konieczną potrzebę podwyższenia kapitału zakładowego krajowej Centralnej Kasy z dotychczasowej kwoty nominalnej 2-oh milionów koron a faktycznie wpłaconej 1,412 137 K na 5 milionów koron. Kapitał ten jest główną podstawą kredytowej siły Centralnej Kasy; jej fundusz rezerwowy wynosi bowiem zaledwie 15.635 K. Tymczasem same wkładki Spółek na rachunek bieżący w Centralnej Kasie wynosiły w roku 1911 blisko 12,000.000 K, a obecnie jeszcze (po silnych wycofaniach) wynoszą okragło 8,000.000 K i łącznie z innymi długami centralnej Kasy przewyższają blisko siedm razy sumę wpłaconego kapitału zakładowego łącznie z funduszem rezerwowym. Wskutek tego Centralna Kasa nie chce i nie może już w dalszym ciągu pogarszać tego stosunku między własnymi a obcymi kapitałami każdego czasu wycofalnymi. Wprawdzie Wysoki Sejm zmienił w roku 1910 statut Centralnej Kasy podwyższając gwarancyę krajową z jednego na pięć milionów koron za obce fundusze, pozyskane w celu powiększenia środków obrotowych za zezwoleniem Wydziału krajowego w każdym wypadku z osobna, atoli ta gwarancya nie dotyczy wkładek Spółek a nie przyczynia się ani do polepszenia stosunku między własnymi a obcymi funduszami ani też do pozyskania większych funduszków do obrotu, ponieważ obcy kapitał pyta przedewszystkiem o zdolność i sprawność kredytową, ta zaś przy obecnym stosunku własnego do cudzego kapitału dosięgła już swojej najwyższej granicy napięcia.

Podnieść należ dalej tę okoliczność, że Spółki oszczędności i pożyczek nie mogą udzielać kredytu wekslowego (zabraniają tego statut i ustawy skarbowe), więc nie mają też właściwej podstawy do korzystania z kredytu wekslowego. Mimo tego Centralna Kasa, chcąc na wiosnę 1913 roku przyjść ludności z pomocą kredytową z powodu kłęski nieurodzaju w 1912 r., udzieliła przeszło na 3 miliony kor. pożyczek wekslowych na akcepty Spółek oszczędności i pożyczek, by uzyskać za żyrem Banku krajowego potrzebne fundusze obrotowe przez reeskont w Banku austro-węgierskim. Obecnie także w ten sposób radzi sobie Centralna Kasa o ile chodzi o po-

moc kredytową dla spółek z powodu wypowiedzianych im silniej niż poprzedniczek wkładek oszczędności. Tej formy kredytu udzielanego i czerpanego nie można jednak uważać za normalną — lecz tylko za wyjątkowo a bardzo uciążliwą dla Spółek i ludności, którym z powodu nowej klęski rolniczej w 1913 r. przychodzi z trudnością wywiązywać się z zobowiązań, opartych na kredycie wekslowym.

Dlatego też także tegoroczna kredytowa akcja kłęskowa mogła być dotychczas przez Centralną Kasę podjęta tylko w bardzo ograniczonych rozmiarach, gdyż zaledwie kwota 2.625.000 K została na ten cel przeznaczoną, co wobec ilości (blisko 1.500) patronackich Spółek oszczędności i pożyczek, obejmujących statutowymi okręgami działania około 4.500 gmin, jest zbyt nieznaczna dla ludności pomocą. To też nie można odmówić słuszności narzekaniom, dającym się słyszeć wśród Spółek, na twarde warunki bardzo skąpo dostarczanych do obrotu środków kredytowych. Jeżeli więc Centralna Kasa już w czerwcu ubiegłego roku odniosła się do Wydziału krajowego z prośbą o wyjednanie podwyższenia jej kapitału zakładowego do 5 mil. koron, to nadzwyczajne pogorszenie gospodarczego i kredytowego położenia ludności rolniczej wskutek nowej, ogromnej klęski rolniczej, jaka potem właśnie kraj dotknęła, jest najwymowniejszym poparciem bardzo pilnej i koniecznej potrzeby wydatnego a szybkiego podwyższenia kapitału zakładowego krajowej Centralnej Kasy dla Spółek rolniczych. W takim razie łatwiej także zdoła pozyskać obce fundusze do obrotu, skoro polepszy się dzisiejszy nie zadawalniający stosunek między własnymi a obcymi funduszami.

Podniesienie zakładowego kapitału Centralnej Kasy umożliwi też kredytowe popieranie innych Spółek rolniczych, zwłaszcza mających na celu wspólne zakupywanie towarów rolniczych, co jest również bardzo na czasie i należy do piekących potrzeb organizacyi rolniczych. Ciągłe bowiem te organizacje wspólnego zakupna towarów rolniczych cierpią na brak gotówkowego kredytu dla ludności nabywającej towary, wskutek czego ludność ta bądź to w zbyt małej mierze korzysta z tych organizacyi a wydana jest na pastwę lichwy towarowej, bądź też zanadto obciąża te organizacje żądaniem kredytu towarowego w otwartym rachunku, co bardzo niekorzystnie wpływa na działalność i rozwój tych organizacyi. Krajowy Patronat Spółek rolniczych podejmuje łącznie z towarzystwami rolniczymi usilną propagandę celem sanacyi tych stosunków, ale propaganda będzie skuteczną dopiero wówczas, gdy zostanie poparta wydatniejszą pomocą ze strony Centralnej Kasy w celu dostarczenia ludności gotówkowego kredytu na wspólne zakupna towarów rolniczych.

Jeżeli Wydział krajowy uznaje słuszną potrzebę podwyższenia funduszu pożyczkowego dla Patronatu rękodziel i drobnego przemysłu do wysokości 5,000.000 K, to nie mniej uzasadnioną jest potrzeba przynajmniej takiego samego zaopatrzenia Krajowej instytucyi kredytowej przeznaczonej dla milionowych rzesz drobnych rolników.

Ponieważ nieustalony jeszcze zysk czysty Centralnej Kasy za rok 1913 powiększy w każdym razie conajmniej o pięćdziesiąt tysięcy koron jej faktyczny kapitał zakładowy (1,412.000 K.), przeto brakuje niewiele więcej nad $3\frac{1}{2}$ miliona koron dla uzupełnienia tego kapitału do pełnej sumy 5 milionów koron. W tym celu potrzebaby zaciągnąć pożyczkę krajową w kwocie nominalnej niedochodzącej do 4 ch milionów koron a wypadająca dla jej umorzenia rata roczna wyniesie około 200.000 Kor. Przy zściągnięciu obecnie tej pożyczki korzystałby kraj z przewidzianej bonifikacyi procentowej na częściowe pokrycie straty kursowej, ponieważ pożyczka ta miałaby charakter pożyczki kłęskowej, jako istotnie przeznaczona na umożliwienie Krajowej Centralnej Kasie prowadzenia kredytowej akcji kłęskowej na korzystniejszych dla ludności warunkach.

Obciążenie budżetu krajowego annuitetami tej pożyczki krajowej trwać będzie tylko wszakże conajwyżej przez najbliższych pięć lat, albowiem już w tym czasie fundusz rezerwowy Centralnej Kasy z dochodów od powiększonego kapitału zakładowego wzrośnie do wymaganej statutem wysokości 1-go miliooa koron; następnie więc już sama Centralna Kasa będzie w możności z dochodów swoich opłacać dalsze raty dla umorzenia pożyczki krajowej, zaciągniętej dla powiększenia jej kapitału zakładowego.

Przewidując to w swoim III-cim wniosku proponuje Wydział krajowy wstawienie dotacyi na raty umorzenia tej pożyczki dopiero od roku 1915-go, aby uniknąć zmieniania pozycyi i wyników poprzednio ułożonego preliminarza budżetu na rok 1914. Komisya bankowa sądzi wszakże, iż już w budżecie na rok 1914 trzeba uwzględnić półroczną ratę w wysokości 100.000 koron i tylko w tym kierunku zmienia propozycyę Wydziału krajowego. Natomiast bez zmiany przyjmuje Komisya wnioski Wydziału krajowego odnoszące się do zmiany tych postanowień statutu Centralnej Kasy, które określają wysokość jej zakładowego kapitału.

Na podstawie powyższych wywodów wnosi Komisya bankowa:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o działalności krajowej Centralnej Kasy i o jej zamknięciu rachunkowem za rok 1912.

II. Sejm zmienia brzmienie ustępu II. i dalszych §§. 1, §. 24. i §. 25. statutu krajowej Centralnej Kasy dla Spółek rolniczych we Lwowie a mianowicie:

ustęp I. i dalsze §. 1-go mają opiewać:

„Zakładowy kapitał Centralnej Kasy, ustanowiony pierwotnie w sumie 2 milionów koron, podwyższa się do sumy 5,000.000 K.“

Mianowicie przekazał Sejm cały fundusz pożyczkowy, utworzony dla Spółek oszczędności i pożyczek uchwałą sejmową z dnia 16-go marca 1899 na rzecz Centralnej Kasy.

Z chwilą ukonstytuowania Centralnej Kasy przeszły na Kasy wszystkie aktywa i pasywa rzeczzonego funduszu pożyczkowego, którego kapitał własny wynosił z końcem roku 1906 kwotę 402.363 K. 77 h.

Wydział krajowy upoważnionym został na rachunek subwenoyi krajowej, przyznanej na lat 50 w rocznych kwotach po 40.000 K. temuż funduszowi pożyczkowemu uchwałą sejmową z dnia 16-go marca 1899 zaciągnąć imieniem kraju pożyczkę w takiej wytkości, jaka możliwa była przy racie amortyzacyjnej 40.000 K.

Całą gotówkę z tej pożyczki uzyskaną, Wydział krajowy złożył na kapitał zakładowy Centralnej Kasy.

Reszta kapitału w sumie 2,000.000 K. pierwotnie ustanowionego miała być zebrana z czystych zysków Kasy, według postanowień §. 24. niniejszego statutu.

Celem dalszego podwyższenia kapitału zakładowego Centralnej Kasy do wysokości 5 milionów koron otrzymuje Wydział krajowy upoważnienie do zaciągnięcia imieniem kraju pod możliwie najkorzystniejszymi warunkami pożyczki w takiej wysokości, aby uzyskana z niej gotówka wystarczyła na uzupełnienie kapitału zakładowego Centralnej Kasy do pełnej sumy 5 milionów koron.

§. 7. statutu odpada w całości a wskutek tego wszystkie następne §§. otrzymują liczby porządkowe o jeden mniejsze od dotychczasowych.

§. 24 (obecnie jako §. 23) zmienia się i ma opiewać:

„Z czystego zysku wykazanego rooznem zamknięciem rachunków przypadają 10% funduszowi rezerwowemu, zaś reszta zysku kapitałowi zakładowemu Centralnej Kasy.

Gdy kapitał zakładowy uzupełniony zostanie do wysokości 5 milionów koron, wówczas wpływać będzie cały czysty zysk do funduszu rezerwowego Centralnej Kasy, dopóki tenże nie wzrośnie do sumy jednego miliona koron“.

§. 25. (obecnie §. 24.) zmienia się i ma opiewać:

„Fundusz rezerwowy służy na pokrycie ewentualnych strat i na zabezpieczenie wszystkich zobowiązań Centralnej Kasy“.

„Gdy fundusz rezerwowy osiągnie jednego miliona koron, wówczas zysk Centralnej Kasy ma być użyty przedewszystkiem na pokrywanie rat annuitetowych dalszej pożyczki, jaką ma Wydział krajowy zaciągnąć w myśl ostatniego ustępu §. 1. na uzupełnienie kapitału zakładowego Centralnej Kasy do 5 milionów koron. O użyciu zaś ewentualnej pozostałości zysku, jak również po użyciu czystego zysku po całkowitem umorzeniu powyższej pożyczki orzeknie Sejm krajowy“.

III. Dla umorzenia zaciągnąć się mającej pożyczki na dopełnienie kapitału zakładowego Centralnej Kasy do 5 milionów koron przeznacza Sejm z funduszu krajowego począwszy od 1-go lipca roku 1914 kwoty odpowiadające racie rocznej (annuitetowej) tak długo, dopóki obowiązek uiszczania annuitetów nie przejdzie na Krajową Centralną Kasę w myśl poprzednich ad II. postanowień. Na pokrycie tego wydatku postanawia Sejm krajowy wstawić do preliminarza wydatków funduszu krajowego na rok 1914 kwotę 100.000 K.

Przewodniczący :

Adam.

Sprawozdawca :

Zardecki.